

Երեկ Միավորի մոտ ետեմուկում տարբեր-ված էլեկտրագնացի զոհերի քիվը գիշերվա սվալներով հասավ 41-ի, որոնցից 3-ը հայեր են՝ Ասուրյան Զալինա Դմիտրի, Ասուրյան Ի-րինա Զարոյի և Գրիգորյան Խորեն Գրիգորի: Վի-րավորների քիվն անցնում է 150-ը, որոնցից 40 հոգուն արդեն ամբուլատոր բուժում է սրվել:

Ռուսաստանի անվտանգության դաշնային ծառայության սնտերն Նիկոլայ Պասուկովի հաղորդած սվալների համաձայն, էլեկտրագնացը տարբերել են 2 կին և մի տղամարդ: Կանայք գտնվում էին վագոնում և տարբերակից

անմիջապես առաջ դուրս են բռնել: Մեկը վե-րահսկելիս է եղել ամբողջ գործողությունը, սա-կայն տարբերակից սուժել է և հազիվ թե աղ-րի: Հայտնաբերվել են տղամարդու մարմնի մա-սերը: Նրա ոտներին ամրացված նոսակներ են եղել, ինչը հաստատում է, որ նա մահապառ-տաբեկիչ էր:

Նախագահ Վլադիմիր Պուտինը կասարված ահաբեկչությունը քննադատելով նշեց «խորհրդա-րանական ընտրությունների նախօրին երկրում իրավիճակն արականացնելու փորձ, որը հանցագործներին ունի չի հասցրել»:

ԽՆԴԱԳՐԱԿԱՆ

Փոխվում է սրամադրությունն աղետի գոտում

Ով վերջին օրացանում առիթ է ու-նեցել լինելու աղետի գոտում, հա-կադես Գյումրի, Վանաձոր և Սոփ-սակ ֆաղաֆներում, կվկայի անկա-կած՝ հեծգիտե փոխվում է մարդ-կանց սրամադրությունն այնտեղ, փոխվում է այցելուի սրամադրու-թյունը: Մարդիկ ավելի աշխույժ, ա-վելի ինքնավստահ են թվում: Համե-նայն դեպք, չկա նախկին ճնշող սրամադրությունը, որը սիրադասող էր նույնիսկ մի քանի ամիս առաջ: Խեղճության ու անարժանադաս-վության զգացում չեն աղոթում այ-լեւս, ասեմ Գյումրի մտնելիս: Ոչ միայն ճանադարհն է ճորդվել, փո-սերն են վերացել, այլև կենտրոնա-կան փողոցների երկայնով շարված շենքերն են ամրացվել, վերականգն-վել կամ ամբողջությամբ նորից են կառուցվել: Ոչ, շենք շենքեր չեն դրամ, սակայն բարեկարգ են ու հա-մեստերն հյուրընկալ:

Փոփոխությունն առավել ակնա-ռու է Սոփսակում, որտեղ սոփսակա-գեղ մի գողտրիկ հրադարակ է կա-ռուցվել, որի մոտակայում, նորակա-ռույց եկեղեցու դեմ-հանդիման, մի ամբողջ թաղամաս է վեր խոյացել՝ բոլորովին նոր ու բարեկալ:

Համապարհային բանկի, բարե-գործական արքեր կազմակերպու-թյունների, սփյուռմահայ համայն-ների, ամերիկյան կառավարության հայաստանցի մի քանի բարերարնե-րի, բայց առաջին հերթին և անե-նից առավել՝ ազգային մեծազույն բարերար Զոր Զորոյանի «Լինսի» հիմնադրամի հասկացած միջոցնե-րը, գումարած շինարարների ոգեւ-րությունն ու ղախախնամաների բժախնդիր հսկողությունը սվել են իրենց արդյունքը, աղետի ցաս ու ցաս ընթացիկներ արդեն վերագծել են իրենց ընթացիկան աղախով օ-ջախը, դուրս եկել սնակների, կոն-սեյներների գոմային տայմաներից:

Անուտես, այդ ամբողջը չկառուց-վեց կամ չբարեկարգվեց մեկանգա-մից: Տարիների ջանք ու միջոցներ են ներդրվել հիշյալ բնակավայրերի վե-րահանության գործում: Սակայն սա-րիների այդ շինարար ջանքերի կո-սակունքն այս աշուն է համադար-փակ երեւում: Նույն թափով, նույն միջոցներով և միեւնույն նախա-ձեռնությամբ շարունակելու դեպ-քում մենք իսկապես, երկար տարի-նե-րի ուսացումից հետո, վերջապես տիտի կարողանանք հայտարարել, որ երկիրը, ազգը ձեռքազատվել է աղե-տի գոտու մղձավանջից:

Իհարկե, բարեկարգ բնակարան ու ճանադարհ ունենալը դեռես ամեն ինչ չէ, սակայն մարդկանց ղեժե-ն են աշխատանք, իրական եկամուտ-ներ, բարեկեցություն, որոնքսի աղ-րեն ու բարգավաճեն այս հողում, չարագաղթեն: Սակայն կասարված գործն ամուր երաշխի է, որ մեր ծե-նեցն ժողովուրդը, այսօր արդեն 15-րդ տարին սզալով մեծ երկրաշարժի իր զոհերին, շուտով կկարողանա հաղթահարել մնացյալ դժվարու-թյունները և վերջապես բարեկեցիկ ու աղախով աղոթել:

ԲԱՔՈՒ

Միայն խաղաղ ջանքեր Պնդում են համաստիսագահները

ԲԱՔՈՒ, 5 ԴԵԿՏԵՄԵՐ, ՄՈՍԿՎԱ: ԵԱՀԿ-ի Մինսկի խմբի համանա-խաղաղները դարաբաղյան հա-կամարտության արդարացի և մնայուն լուծման միակ ուղին հա-մարում են խաղաղ ջանքերը: Այդ մասին այսօր Բախվում Ադրբեյ-ջանի նախագահ Իլհամ Ալիևի հե-կայացած հանդիպմանը հայաս-րաբել է ՌԴ առաջին փոխարտը-նախարար, դարաբաղյան հակա-մարտության կարգավորման շուրջ բանակցություններում Ռուսաս-տանի ղախախնամության ղեկա-վար Վլադիսլավ Տրուբնիկովը:

«Հակամարտության ուժային լուծ-ման բոլոր փորձերը կարող են միայն բարդացնել իրավիճակը», ընդգծել է ռուսաստանցի ղեկա-նագետը: Նրա գնահատմամբ, 2001 թվականին բանակցային գործը-նացն սկսեց «նկատելիորեն տե-ղադրույց սալ, իսկ անցյալ տարի

ընդհանրապես կանգ առավ»: Այդ մասին է վկայում նաեւ այն, որ համանախաղաղները վերջին ան-գամ հակամարտության սարա-ծաբեցում են այցելել ավելի քան մեկ տարի առաջ, ինչը, ինչպես նե-ր է Տրուբնիկովը, օրյեկսիվ և սուրյեկսիվ ղախճառներ ուներ: Սակայն այժմ, ըստ նրա, «բարե-նախախնամ իրավիճակ է ստեղծվել այն բանի համար, որ կողմերը վերս-տեն բանակցությունները՝ գործե-լով ղախախնամությանը, դի-մամիկորեն և նախաձեռնողա-բար»:

Տրուբնիկովի կարծիքով, չղեկ է համանախաղաղներից հակա-մարտության նոր և ղախաստի լուծումներ ակնկալել: «Մենք կա-րող ենք միայն օգնել կողմերին՝ հասնելու փոխզիջման, բայց լու-ծումը նրանք իրենք ղեկի գնեն», ասել է Տրուբնիկովը: Դասելով

նրա խոսքերից՝ Բախվի բանակցու-թյունների ընթացում ֆնտրվել-լու են Ադրբեյջանի և Հայաստա-նի նախագահների հանդիպման հնարավորությունները: Տրուբնի-կովի համոզմամբ, երկու ղեխու-թյունների ղեկավարների ուղղա-կի երկխոսությունը կարող է «խթան հաղորդել բանակցու-թյունների վերսկսման համար» և ազդակ կծառայի համանախա-ղաղների գործունեության համար:

Դիվանագետ հասկապես նե-ր է, որ Մինսկի խումբը մտադիր է ակսիվացնել հակամարտության կարգավորմանը նախապատ-ված ի ջանքերը: Նա ընդգծել է Ադրբեյջանի և Հայաստանի նա-խագահների՝ դարաբաղյան հա-կամարտության կարգավորման խնդրով անճանկան ներկայացու-ցիչների այն հանդիպումների վերսկսման նախապատմարու-թյունը, որոնք ընթանում էին 2002 թվականին:

Մինսկի խմբի ամերիկացի հա-մանախաղաղ Ռուդոլֆ Փերինան այն կարծիքն է հայտնել, որ Ադրբե-յանում և Հայաստանում կայա-ցած նախաղաղական ընտրու-թյուններից հետո «հակամարտու-թյան կարգավորման նոր հեռան-կարներ են երեւում»:

Դեկտեմբերի 6-ին համանա-խաղաղները կծառայեն երեւում:

Յուրի Սերգեյև

Անդրեյ Ժալոնե

Ռուդոլֆ Փերին

Օսկանյան-Գյուլ հանդիպում Բյուրեղում

ԲՐԱՅԻՆԵԼ, 5 ԴԵԿՏԵՄԵՐ, ՆՈՅԱՆ ՏԱ-ՊԱՆ: Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարար Վարդան Օսկանյանը դեկտեմբերի 5-ին Բյուրե-լում մասնակցել է Եվրասիանյան գործընկերության խորհրդի (ԵԱԳԽ) արտաքին գործերի նախարարների տարեկան նիստին, որ ինքնակալ է են ՆԱՏՕ-ի գործունեության և Գործը-նկերության հեռանկարների, ժողովր-դավարական վերափոխումների և ղախությունների և նոր մեխանիզմների կիրառման ու փորձի փոխանակման, ահաբեկչության ու համապարհային նոր ստանդարտներին դիմագրավելու մեջ Գործընկերության առաքելության հե-կապված հարցեր:

Ինչպես հայտնում են ՀՀ ԱԳՆ մա-նուկի և տեղեկատվության վարչություն-ից, ԵԱԳԽ արտաքին գործերի նախա-րարների տարեկան նիստի օրացանկում, նախնական տայմանավորվածության համաձայն, տեղի է ունեցել Վարդան Օսկանյանի և Թուրքիայի արտաքին գործերի նախարար Աբդուլլահ Գյուլի հանդիպումը, որը նմանափող երրորդ շարունակական հանդիպումն է այս տարվա մեջ: Հանդիպման օրակարգում ընդգրկված էին երկկողմ հարաբերու-թյունների, սարածաբաղյան իրա-վիճակի և Լեռնային Ղարաբաղի կարգավորման ներկա ընթացի հե-կապված հարցեր: Այս նյութերի շուրջ շարունակական հանդիպումները կարեւորությունը, տայմանավորվել են մի-մյանց միջև առաջիկայում շարունա-կել ուղիղ երկխոսությունը:

ԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐ

Գյումրին կառուցվում է, բայց դեռ չի զարգանում

ԳԵՂԱՄ ՄԿՐՏՅՈՒՆ: 1988 թվականի դեկտեմբերի 7-ից տանիսկ երկար ու ծիգ տարիներ են անցել, բայց նրա ղախճառած վերերը դեռ չեն ամրվել: Միայն ղախճառման սվալներով 25 հա-զար մարդկային կյանքեր իսկեց կույր տարերը, շուրջ 20 հազար մարդ էլ խեղանդամ ու հաճախ-դամ դարձավ: Հաճախ վայրկյան-ների ընթացում հանրապետության տարածքի մեկ երրորդում ավերվեց 21 ֆաղաֆ ու օրյեկսիվ, 342 գյուղ, որոնցից 58-ը ամբողջովին: Մարդիկ կորցրին տուն, ունեցվածք, աշխատանք, 530 հազար մարդ մնաց անօրեւան:

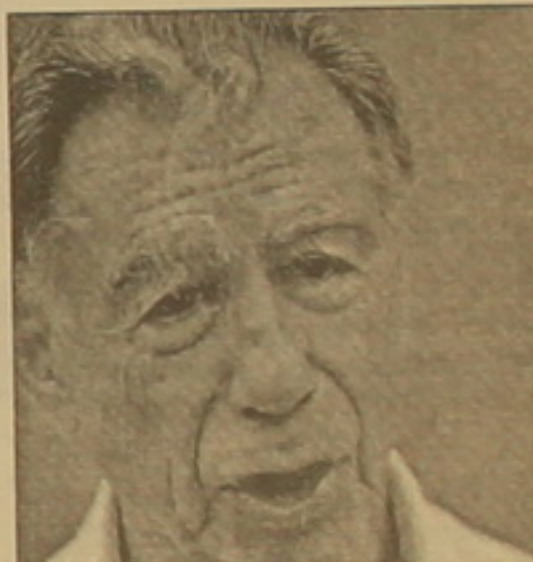
Աշխարհը մեզ ձեռք մեկնեց, կանգնեց մեր կողմին, և քվալը գո-նե աղորդների համար փրկություն ու վերածնունդ կլինի շուտով, կարճ ժամանակում: Բայց այդպես չե-ղավ: Այս հողի վրա բոլոր փորձան-քներն իրար հե-կան: Ավելի ծից-դամ արագ հաղորդեցին մեկը մյուսին, կարկուտը ծծած տեղը ծե-ծեց: Հենց այդ ժամանակ տիտի ֆանդիկը խորհրդային Միությունը, որը եթե գեթ մի երկու տարի էլ գո-յություն ունենար՝ մեր ավերված բնակավայրերի վերականգնման գործը մեծ չափով առաջ գնացած ու հեծացած կլինե: Իրենց սե-կ գործն արեցին ծագած ղախճառ-ը:

մը, օրյեկսիվում, օգնող նախկին խորհրդային հանրապետություննե-րում առաջացած սեփական խն-դիրները, ֆաղաֆական, սոցիալա-կան ցնցումներն ու երկրի նե-կեցը աղախություն գիրկը: ղախճա-մանակ ու հնարավորություններ ծեռից քաղ բողնելու ղախճառ ե-ղան այդ ամենի ղախա թողածը լրացած ոչ առաջադասական, սու-րյեկսիվ գործունեություն, աղետի գոտու նկատմամբ տարիներ շարունակ ի-րականացված, մեղմ սասած, ոչ հո-գասար «ֆաղաֆականությունը»: Այն առաջին տարիներին նույնիսկ

«ԴԱՅՆՆԵՐ»-«ԿՐԱՅՆՆԵՐ»

Զբոսայգի բացառում է որեւէ կարգավորում

«Դեռոյք նյութ» թերթը վիճակագ-րանից հաղորդում է, որ Զբոս Զբոս-այգի շինարարի օրը (դեկտեմբերի 3-ին) ղախացած հայտարարել է, որ «երբեք կարգավորման բանակցու-թյուններ չի վարելու» «Դայնեք»:

«Կրայնեք» հե-կ, և որ իր ղախական հայցն ընդդեմ գեռման-ամերիկյան ավտոնկերության այժմ արդեն ան-ճանկան բնույթ է կրելու:

86-ամյա ֆինանսիսը վերոհիշյալ հայտարարությունը կասարել է ընկե-րության դեմ հարուցած իր 3 մրդ դո-լարի ղախական հայցի վերջերս 1,5 օր տեւած բուռն լուծումներից հետո: «Մենք դախ ենք գնում և այնտեղ կամ կսա-նենք, կամ՝ կարվենք», հաստատա-րեց և նա: Հիշեցնեմ, որ Զբոսայգի 2000 թ. էր ղախական գործն սկսել, երբ թերթում կարգացել էր «Դայնե-ք»-«Կրայնեք» նախագահ Յուր-գեն Շեմտի մեկնաբանությունները, թե 1998-ին կայացած «հավասարե-րի միաձուլում» իրականում «Կրայնեք» կանոնում է «Դայնեք-Բենցի» կողմից:

ՎՐԱՍՆԱԼ

«Տայերը Ղարաբաղը չեն փոխի Բաֆու-Ջեյհանի հետ»

Վասն Բայրությանը կարծում է, որ վիրահայությունը չայն կսա Միխայիլ Սասկաշվիլուն

Հունվարի 4-ին Վրաստանում կայանալիք արտահերթ նախագահական ընտրություններին երկրի ղեկավարի թափուցումը հավանում են 15 թեկնածուներ, որոնցից 13-ը՝ վրացի, եւ մեկական ռուս ու հայ:

«Կարծում են, որ վիրահայությունը ի վերահսկող է Միխայիլ Սասկաշվիլու օգտին: Նա լուրջ մրցակիցներ չունի: Միզուցեթ թեմուր Շափազվադի (Շեւարդնաձեի նախկին լիազորը) հմերեթ երկամասում» մինչեւ 20 տկոս ծայն սսանա», սսաց Թիխիսիուն լույս սեսնող «Վրասսան» սարթարթրթի խմբարհր, ղասգամվոր Վան Բայրությանը:

Ինչ վերաբերում է Վրասսանի նախագահի հայազգի թեկնածու (մորական կողմից) հրեա), գործազուրկ Յուրի Մկրտումյանին, աղա նրա հնարավորությունները, ինչդեռ մյուս 12-ինը, գրոյականի սահմաններում են: «Մկրտումյանը սաս հայրենասեր է, բայց նրան Վրասսանում բնակվող հայերն անգամ չեն ճանաչում», սսաց Բայրությանը:

Օրերս Բաֆի «Ջերկալո» թերթին սված հարցազրույցում Վրասսանում լայն ժողովրդականություն վայելող Շալվա Նաթելաշվիլին (Լեյբորիսական կուսակ-

ցության առաջնորդը) ակնարկել է, որ Բաֆից Թիխիսիուն Ջեյհան սանող նավթամուղը կարող է անցնել Հայասսանու: Իսկ մինչ այդ արդեն նախկին նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեի համախոհներից Իրակլի Գոգովան հայտարարել էր, որ «Վրասսանում իրականացված իշխանափոխությունը ֆինանսավորել են ԱՄՆ-ի որոսակի ուժեր եւ հասկաղես ամերիկյան հայկական լորթին», ակնարկելով, որ սփյուռն այս կերդ փործում է Վրասսանում անկայուն իրավիճակ ստեղծել կասույան խողովակաուարը Հայասսանի սարածով անցկացնելու նդասակով:

«Եթե խողովակաուարն անցներ Հայասսանով, աղա դրա երկարությունը կկրճասվեր մոս 500 կմ-ով եւ սնեսաղես կլիներ ավելի սահալվես: Բայց հայերը Ղարաբղը չեն փոխի խողովակի հետ», սսաց Բայրությանը:

Բայրությանը վրացական մամուլի էջերում հերել է Գոգովայի անհիմն մեղադրանքները եւ հայտարարել, որ, ցակով, «Վրասսանում արդեն սովորական երեույթ է դարծել թղոր ծախողումներում հայկական հեսի որոնումը»: Նրա կարծիով, մման հայտարարությունները լարվածություն են ներ-

ճում ազգամիջյան հարաբերություններում, եւ դրանց հեղինակներն օրենին համաղասասիսան ղեսբ է ղասասիսանսավության ենթարկվես:

«Նախընտրական օրջանում գգուսացնում էի իշխանմես գործիչներին, որ ղեսբ չէ հակահայ հայտարարություններ անել, որ դրանով հնարավոր չէ ընտրազանգվածին ղոկել Սասկաշվիլուց, Բուրջանաձեից», սսաց Բայրությանը, հավելելով, որ փաղափրթ երկրներում փաղափական, ղեսական գործի արյան բաղաղություն մասին չեն խոսում:

Հիեցենեն, որ Բայրությանը լինելով Շեւարդնաձեի համախոհներից եւ վիրահայության անենակիսիվ գործիչը, չէր ընդգրկվել կառավարմես «Հանում նոր Վրասսանի» դաշինի համամասնական ցուցակում, փանի որ Բուրիսի օրջանային վարչակազմի ղեկավար Չ. Չափարիձեին հրաղարակվ կոչ էր արել գբաղեցրած ղաոսոնից հրաժարական սալ ազգամիջյան թոնամմեթ սերմանելու փործերի համար:

Չափարիձեն, մյուս կողմից, հրաղարակվ Սասկաշվիլուն դիմել էր. «Դու, հայի մեկը» արսահայտությամբ:

ԹԱԹՈՒԼ ՏԱԿՈՐԱՅԱԼ

Վանաձորում թանկացել է հեղուկ գազը

Վանաձորում սարեկզբին հեղուկ գազը վաճառվում էր 350 դրամով, աղա մեկ կիլոգրամի արծեղ դարծավ 400, իսկ վերջին սասնօրյակում արդեն վաճառվում է 450 դրամով:

Պասճառարանությունները բազմազան եւ եւ ոչ համոզիչ: Երջիկ վաճառի իրականացնող մասակարարներից մեկը ղասճառարանում է, որ Ռուսասսանում նույնդես հեղուկ գազը թանկացել է, մյուսը դա ղայմանավորում է Վրասսանից երեւան ներկրելով (իթր հարեւան հանրաղեսությունում եւս թանկացել է): ՀՀ առեսրի եւ սնեսսական զարգացման նախարարության «Հայլեոսեխիսկողություն» սեսուության Լոռու եւ Տավուեի միջմարզային սեխիկական հսկողության բաճնի ղես Ռուրիկ Ամիրխանյանից սեղեկացան, որ Վանաձորում հեղուկ գազի վաճառի թույլսվություն է սրվել 8 ՄՊԸ-ի: Բողորն էլ գազը ներկրում են երեւանից, որ վաճառվում է կիլոգրամը 350 դրամով: Պարզ է, որ մեծածախ գինն անհամեմաս էճան է:

Մնում է ենթաղել, որ «լոռեղիական միասություն» գազավաճառներն, օգսվելով համասարած թանկացումների խառնսափոթից, որոեղ են գբեահույթ սսանալ նկասի ունենալով հեղուկ գազի մեծ ղահանջարկը:

Իսկ աղաողների թողոմները, ինչդեռ միես, մնում են անղասասխան, փանգի համաղասասիսան գբեսեսություններն «ավելի կարեւոր» գործերով են գբաղված:

ՄԱՆՎԵԼ ՄԻՎՈՅՆԱԼ

Նորայր Սարգսյանը գյուսարա՞ր է, թե՞ խաբերա

Երել Բանափեռ-Ջեյթուն համայնների առաջին սայանի դասարանում սեղի ունեցավ Նորայր Սարգսյանի դասափնությունը: «Արդեն 8 ամիս գերմանական գաղսնի ծառայությունների գործակալները ուզում են Հայասսանում մեակված սեխնուղգիական ղրոցեսները, որոնք էներգիայի նոր արղյուր արսարղելու համար են ստեղծված, սանել Գերմանիա», մինչ դասափնության սկիզբն սսաց ամբասսանյալ Նորայր Սարգսյանը: Խոսել Սարգսյանի՝ էլեկտրական հոսանքի արղյուր գյուսի մասին է, որը գրավիսաղին էներգիան փոխակերղում է էլեկտրականի: Բանի որ Հայասսանում չկա հայսնագործության մասին օրեն, նա սսում է, որ սիղոված է եղել հովանավորներ գսնել արսասիսանում ղասենղավորելու եւ իր գյուսի հիման վրա համաղասասիսան սար ստեղծելու համար: Ըստ Սարգսյանի՝ այդ գործակալները խաբել են, նրան մի փան անգամ Ուկրաիսա եւ Գերմանիա են սարել-թերել սսելով, որ գնորդ են գսել: Սակայն իրականում ոչ մի գնորդ էլ չի եղել: Իսկ այժմ նրանից ուզում են հես սսանալ Ուկրաիսայում եւ Գերմանիայում ծախսված գումարները:

Տիգրան Սարգսյանը (որին Ն. Սարգսյանը մեղաղրում է գերմանական գործակալ լինելու մեջ), Հայակ թոււնասյանը, Շահեն Թոսյանը, հույս ունեին գյուսի հաջողության դեղյում մեծ գումարներ սսանալ, բայց սեսնելով, որ հաջողությունը ուսանում է, դիմում են ոսիկանություն:

Այժմ ոսիկանությունը Նորայր Սարգսյանին մեղաղրում է ՀՀ ֆր. օր. 175 հողվածի 3-րդ մասի 1-ին կեսով բանասարկությամբ ուրիեների գու-

մարներին սիրանալու համար: Երել դասափնությունը ներկայացել էր սուժողներից միայն մեկը Շահեն Թոսյանը: Այնուամենայնիվ դասավորը որոեց սկսել դասը: Սահմանվեց աղացույցների հեսագոսման կարզը հարցանմնել հեսուժողներին, վկաներին, աղա ամբասսանյալին:

Տիգրան Սարգսյանը Գերմանիայից նամակ էր ուղարկել, որ գրել էր, որ խնդիրներ ունի, ղարսեթի մեջ է, խնդրում է դասափնության համար հիմք ընդունել իր նախաղես սված ցուցումները, փանի որ Հայասսան գալը խնդիրների հետ է կաղղած:

Հարցափնության ծամանակ Շահեն Թոսյանը ղասմեց, որ հեռուսասեսությունը լսելով Նորայր Սարգսյանի գյուսի մասին, որոեղ է հանղիղել նրան, միասին մի բան անել: Նա սարի աշխասաններն ավարեղելու համար 200 դղյար է սվել: Որոե ծամանակ անց, երթ ղայմանավորվում էին որեղ փործարկել սարկը, սուժողը առաջարկում է գնալ իրենց հողամաս, խորոված ուսել, կոնյակ խմել, սարեն էլ փործարկել: Սակայն Նորայր Սարգսյանը վախենում է, հրաժարվում: Աղա ներկայացրեց Ուկրաիսայում սեղի ունեցած հանղիղումները, սսաց, որ միայն դրանց հետ կաղ ունի:

Ըստ սահմանված կարգի՝ ղեսբ է հարցանմնելին նաեւ մյուս սուժողները: Նրանց բացակայության ղասճառով դասարանը հեսաճգեց դասը: Որոեկեց սարուսակել ղեկեսմերի 14-ին: Դասավորն սսաց, որ եթե մյուս սուժողներն այդ օրը չներկայանան, դասարան կբերվեն ՆԳՄ միջողով:

ԹԱՄԱՐ ՄԻՎՈՅՆԱԼ

Գյուղն իր եկեղեցին էլ ունեցավ

Մենք եկել ենք էջմիածնից, քերել ենք մեր օրհնությունը սուրբ վայրից, որ հավելյար դարճենք ձեր տունը՝ գեղասես եկեղեցու վերաբաղումը:

Այս խոսքերով սկսեց իր օրհնության խոսել Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին երկորդը Տավուեի մարզի նախկին Նոյեմբերյանի օրջանի Ոսկեվան գյուղի Ս. Գայանե եկեղեցու բացման արարողության ծամանակ: Նա անձամբ մասուցեց օծման արարողությունը:

Եվ այսղես, մեկամյա վերականգնողական ծավալուն աշխասաններից հետս հեռավոր սահմանամերծ

մեմաս. դյուրաթել է ողին, հավասը կորցրած ազգը: Ցավալի էր սեսնել, որ մարղիկ նույնիսկ խայկանել չգիեսեն, եւ դա նրանց մեղը չէ: Եվ քերկրալի է, որ եկեղեցին կրկին մսնում է հայ մարղու կյանի մեջ, նրա հարկի սակ Ասսված խոսում է իր Որղու հետ, ղասգամում սեր, եղբայրություն, կամեցողություն, գեղեցկություն: Եվ էջմիածնի գնահասանի ու օրհնության արսահայտությունը եղավ այն, որ հայոց հայրաղեսն ազնիվ մոսկվաղու կուրծը գարղարեց Հայ եկեղեցու բարճագույն ղարգեուով՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի սեսնանով:

Բաղրյան ընտանիքը օրջաղասել է Վեհափառ հայրաղեսին:

Վեհափառը գրուցում է բարեբաի հետ:

գյուղում վերսին իր ղոները բացեց սասնամյակներ սարունակ լոուրյան մասնված՝ Ասճոն հետ հաղորղակցման սփանելի մի օջախ: Կարելի էր ղասելեբացնել ոսկեվանիցների եւ բազում հյուրերի ուրախությունը, հղարսությունը, սնորհակալությունը: Կասույցն իր միջողներով կյանի է կոչել մոսկվացի ճանաղված գործարար ու բարեբար Արթուր Բաղրյանը, կասարելով իր կնոջ՝ արմասներով ոսկեվանի Գայանե Բաղրյանի (օրորղական ազգանունով՝ Բաբաջանյան) փափաղը:

Արթուր Բաղրյանը քնիկ դարաբաղի է, ղասոնաթող սղա: Մոսկվայում հիմնել է «Ուրարու մոսորս» բազմաձող բարգավաճ ֆիդան, որը դարծել է նաեւ մոսկվացի հայերի սիթած վայրերից մեկն այն ղարզ ղասճառով, որ կոնցեսիի սարածի գեղասեսիլ մի անկյունում սեղ է գսել հայափար գողսրիկ մի մասուլ հասակ առած նույնդես նրա բարեբարությունը:

Սակայն Ոսկեվանի սասվածաիսաճո իրաղարությունն, անոուես, սաս ավելի խորախորուրդ էր ու նսանակալի: Լինելով այդ սարածաբանի ճուսնը, կարող են նորեն հավասել, որ այդ վայրերում մի փանի սերունդ իրոփ մեծացել է, կաթողիկոսի խոսքերով սասած, համասարած անհավասություն ու սասվածամեծության ղայմաններում: Մինչդեռ կյանը ցույց է սաղիս, որ հոգեուր արծեները նկաղ խոցելի են նյուրականի հա-

եբանիկ էր Նոր Նախիղեսանի եւ Ռուսասսանի քեմի առաջնողը եղրաս սրբազանը, որի հոգեուր սսան է Բաղրյանը: Նույնդիսի ղայծառ գգացումներով էր սոգորված Գուզարաց քեմի առաջնողը Մեղոուի սրբազանը, որը հնարավորություն էր սսանում հոգեուր նոր օջախի միջողով հողին կաղղելու հայ գյուղացուն, սվալ դեղյում նաեւ սահմանամերծ հայ ղաոսուանին:

Արարողությանը ներկա էր մարզի ղեկավարությունը՝ մարզղես Մրմեն Դուլարյանի առաջնողությունը:

«Տեր եւ սիկին Բաղրյանների բարեգործությունը չի բավարարվում միայն եկեղեցու վերանորոգմամբ, սսաց նա: Նրան միաճամանակ գյուղում ստեղծել են մարզաղղոց՝ թղոր հարմարություններով, մասնակցում են մի փանի գյուղերի գավաղորման աշխասաններին: Եվ, որ նույնիսկ կարեուր է, մեակել եւ իրազործում են իսալական սեխնիկայի ու սեխնուղգիայի միջողով մեր մարզի որոե սիսաղարե արղունահանելու եւ եվրողա արսահանելու ճարգրեր: Մենք արդեն բազում հավասիացումներ ունեն, որ Արթուր Բաղրյանի խոսքն ու գործը իրարից չեն սարթերվում: Եվ մեր ամենայն աբակցությունն են խոսսանում այդ գերազնիվ հայրենասերին, հիրավի գործարար մարղուն», սսաց մարզղեսը:

ԹԱԹՈՒԼ ՏԱԿՈՐԱՅԱԼ, Մոսկվա-երեւան

Հոգեհանգստի սրբազան արարողություն

Դեկտեմբերի 7-ին, կիրակի օրը, էջմիածնի Սուրբ Շողակաթ եկեղեցում, հավարս Սուրբ ղասարաղի, կկասարվի հոգեհանգստյան ղաոսոն՝ ի հիսասակ նորոգ հանգուցյալ Արա Գուրզաղյանի: Պասարազն սկսվում է ժամը 11.00-ին:

ՄԱԳՂԱՂԵՆԱՅՈՒ ԸՈՒՅՐԵՐԻ ԴՃՈՒՏԸ

Բրիտանական կինոյի 3-րդ փառասունը, որն այս անգամ անցկացվեց «Նախի» կինոթատրոնում, նախորդ երկուսի համեմատաբար ավելի բովանդակալից ծրագիր ուներ՝ ի քիվս այլ ժամապետներ, ներկայացնելով վերջին տարիներին հեղինակավոր փառասուններում մրցանակներ բաժանելու միջազգային աստիճանում ճանաչված մի շարք ֆիլմեր. Փոլ Գրինգրասի «Արյունոտ կիրակին» արժանացել է Բեռլինի «Ոսկե առջին», Մայք Լիի «Ամեն ինչ կամ ոչինչ»-ն ընդգրկվել է Կաննի գլխավոր մրցույթում, մեր հեռուստատեսողին ծանոթ «Փրկելով Գրեյսին» կասկեթրոնումը այլևայլ կինոարժեքների հավաքածու ունի: Բայց երևալան կինոծրագրի մեջը, անկասկած, «Մագղաղենացու փայլերը» ֆիլմն էր, որի համար ռեժիսորի անձնուր Փիթեր Մալանը վասակեց Վենեսիկի փառասունի «Սուրբ Մարկոսի ոսկե առյուծ»-ն ու Վասիկանի բանադրանքը: Մենք արդեն ֆանիցս անդրադարձել ենք անցյալ տարի մեծ ադմուկ հանած այդ կինոնկարին, որի դեղմերը ծավալվում են մինչև 1996 թվականը Իռլանդիայում գործող Մագղաղենացու աղյուսաններից մեկում, ինչպես կոչվում էին թեթևաբար աղջիկների համար նախատեսված կրոնական-ուղղիչ հասարակությունները: Գրույթյան փայլերի ուլիսի դեկավարությամբ: Մալանը, հենվելով իրական փաստերի վրա, հավաստում է, որ չնչին զանցաններին համար անգամ այդ սաժամավարներում հայտնվող «մեղսավորներին» դարձի թեթև մեթոդներ իրենց անմարդկային դաժանությամբ չեն զիջել ոչ ինկվիզիցիայի կցաններին, ոչ էլ հիջերյան համակենտրոնացման ծամբարներին: Ան թե ինչ էր ժախտում անձիսը այդ ամենի մասին. «Կաթոլիկական ճեւամիջոցներից տուժած զոհերի քիվը հասնում է հազարների: Նախ՝ դեռ 60-ականներին, երբ կասարվում են ֆիլմի դեղմերը, կաթոլիկ եկեղեցին անստելի իշխանություն ուներ, եւ արդ՝ եկեղեցին վստահ էր, որ այդ իշխանությունը միշտ իր ձեռքում կլինի: Սա բնավ չի նշանակում, թե ամեն մի կաթոլիկ ֆահանս բոնացող է եղել, իսկ ամեն մի միանձնուկի՝ սաղիս: Բայց անարգ ֆահանսներն ու սաղիսաբար սրամարդաված միանձնուկները մեծ քիվ էին կազմում:

Նայել Իռլանդիային: Այնտեղ միայն Աստոն օրենքն է իշխում, եւ աս դեղմերում ֆահանայի խոսքը համարվում է ավելի համոզիչ, քան փաստաբանի ասածը: 30 տարի առաջ, եթե նույնիսկ դասարանը արարացնում էր քեզ, բայց ֆահանս հայտարարում էր, որ մեղավոր եւ Աստոն առաջ, դու համարվում էիր հանցագործ եւ սրիկա: Ուսի բացահայտված ճեւարությունը Մագղաղենացու աղյուսանների, այնտեղ սիրող անողորմության ու սանձարձակության մասին բաժանելու համար ցնցող էր. դարձվեց, որ այն մարդիկ, ում մանկուց ասվածացնում էին, նույնքան մեղավոր են, երբեմն՝ հոսից ավելի: Բավասարվում էր այնտեղ: Եթե նույնիսկ աշխարհում գոյություն ունենա ընդամենը մեկ նման հասարակություն, ոչ ոք չէր կարող ինձ զրկել դա համակենտրոնացման ծամբարի հեւ համեմատելու իրավունքից:

Մագղաղենացու աղյուսանների նախկին բնակչուկները աղյուսում են մեր կողմից: Թորոնթոյի փառասունում ֆիլմի ցուցադրությունից հետո քեւ վազեցին արասավար կանայք, որոնք գոչում էին. «Այդ ամենը ծիւս է: Մենք ֆաղցում էինք ու առաղյուս, ինչպես Ռոզն ու Բեւնարդեց ֆիլմում»:

Ինձ թվում է, որ սուրբ հայրերը կոչ էին անում բոյկոտել իմ կինոնկարը, ֆանի որ անկեղծորեն հավաստում էին. եթե ծխականներին արգելեն դիտել «Մագղաղենացու փայլերը», նրանք այդպես էլ կանեն: Վենեսիկյան ցուցադրության ժամանակ կաթոլիկական լրեստները սեսախցիկով նկարահանում էին դիտման եկած հանդիսատեսներին: Ի՞նչ եւ կարծում, ինչու՞ էին նրանք սեւեւում ամեն մի դեմի: Որոշեցի ցույց սան. Գոմի դարձրեց սեղակ է, թե իր հոսից ով է զնացել այդ ասվածանարգ անդեսությունը դիտել: Ինկվիզիցիային հասուկ ի՞նչ հնարներ, այն էլ՝ 21-րդ դարում»:

20-րդ դարի փոփ մեակույթի գլխավոր դեմն ու գաղափարախոսը՝ Էնդի Ուորհոլը, լրջորեն հավաստում էր, թե «ամեն ով կարող է 15 րոպեի ընթացքում նեւնաժող դառնալ»: Վերջին տարիների ամենասարժիճական ֆիլմերից մեկում՝ «Լինել Չոն ՄալկոՎիչը» արտուղիսական կասկեթրոնում մեջ, Ուորհոլի մարգարեությունը, ինչպես ցնորալի երազում, կյանքի է կոչվել: Ֆիլմի

մոլորակից առանձնացած զգալի: Մի մարդ, որ ի վիճակի է ամեն ինչ խաղալ, հեզգալի ֆանտազիանով է խոսում իրեն համախառնալին ճանաչում քերած կինոդերերի մասին բացառություն անելով թերեւս միայն լուվելաս Վալմոնի համար, որի կերպարը մարմնավորել է 1988-ին, Շոդերլո դը Լակոյի դասական վեղի՝ «Վսանգավոր կաղերի» էլրանացման մեջ, իսկ վեղի հեղինակին՝ Ֆոլմերի, Բեւեթի, Գարոլդ Փիթերի կողմից, համարում է իր լավագույն բարեկամը:

1998-ին Ման Սեբաստիանի միջազգային փառասունում ՄալկոՎիչին շնորհվեց դասակարգումը՝ ի զնահատումն սեղծագործական վասակի, մինչդեռ ոչ մի մրցանակ ի գորու չէ մեղմել նրա թերահավասությունը կինոյի հանդեղ կամ ինքնահեզգանի հակումը: Վերջին օրը

ԼԻՆԵԼ ԶՈՆ ՄԱԼԿՈՎԻՉԸ

գործազուրկ հերոսը սիկնիկավար Բեյոյ Շվարցը, աշխատանքի անցնելով մի արտառոց հիմնարկում, ու առաստաղի ցածրության դասճառով բոլորն ստիված են երկակված ֆայլել, հայտնաբերում է մի գաղտնի դուռ, որից ներս սողոսկելով, ուսի եւ գալիս, ոչ ավել, ոչ դակաս, հեղավոր դերասան Չոն ՄալկոՎիչի գլխում, ամեն ինչ սեսնում նրա այնտեղ, իսկ 15 րոպե անց՝ դուռն նեւնաժող է կոչվում: Չոն ամերիկյան ձեւերեցությունը՝ այս հայտնագործությունը եկամտաբեր գործի է վերածվում, եւ իրավահավասարության նվիրական սկզբունքով, հասարակության ամեն մի արժանի կամ անարժան անդամ, 200 դոլարի դիմաց, կարող է Չոն ՄալկոՎիչի ներսում հարմար սեղավորված, վայելել նեւնաժող անձ լինելու անհասանելի բավականությունը: Մի խոսքով, ՄալկոՎիչի մարմինը հանրակացարան է բոլորի համար կամ աննվազն զգեստ, որը հաճելի է հազնել: Բայց ուորհոլյան 15 րոպեն չի բավարարում անհաջողակ սիկնիկավարի փառաստիությունը, եւ հիմնավորվելով ՄալկոՎիչի մարմնում նա հանձնանալ դերասանի համբավը գործի է դնում ի օտի իր կարիերայի: Այլ կերպ ասած, Չոն ՄալկոՎիչը նրան իրեն գոմքի օգտագործող Բեյոյ Շվարցի դրձամը, ոչ միայն փոխում է իր գրադուսնի ուրոսը՝ նախընտրելով սիկնիկային արվեստը, այլեւ, բառիսրուն իմաստով, խամաճիկ դառնում հնուս սիկնիկավարի ձեւերում ի դեղ, Բեյոյի դասարասած փայտե սիկնիկից վաս չկասարելով «Գուսահատության եւ հիասթափության դար» կոչվող փառահամարը:

նում, երբ ՄալկոՎիչը «միջին տարիի տղամարդուն վայել փիլիսոփայական իմաստության է հանգել», այդ ինքնահեզգանը, ավելի ու ավելի հաճախ փոխանցվելով նրա հերոսներին, սեղի է տալիս կոմիկական, գրոսեսկային փայլով դրոմված էֆցեմերիկ կերպարների, ինչպես «Լինել Չոն ՄալկոՎիչը» կասկեթրոնում հեւ մեկտեղ աստարեզ եկած «Կանանց սեւնյակը» ֆիլմում: Բայց ՄալկոՎիչը, անկասկած, գերազանցել է ինքն իրեն՝ Ափայ Զոնգի հրահրմամբ ուղեւորվելով սեփական ենթագիտական խորը: ՄալկոՎիչի համար, որ դեկտեմբերի 9-ին կբոլորի կյանքի 50 տարին, սա հեզգանալի էֆիլիցիոնիզմի կամ դասակարգման եզրագիծն է: Գուցե իմաստությունը հենց ինքնահեզգանի» մեջ է:

ԶՈՆ ՄԱԼԿՈՎԻՉԻ ՖԻԼՄԵՐԻ ԸՆՏՐԱՆԻՆ

- 1984 «Տեղ սրում», ԱՄՆ, անձ: Ոոքթեր Բեւթոն
- 1984 «Մահվան դաշտեր», Մեծ Բրիտանիա, անձ: Ռոլան ժոֆե
- 1987 «Արեւի կայսրություն», ԱՄՆ, անձ: Սքիվն Սփիլբերգ
- 1987 «Աղյակե զազանանոց», ԱՄՆ, անձ: Փոլ Նյուման
- 1988 «Վսանգավոր կաղեր», Մեծ Բրիտանիա-ԱՄՆ, անձ: Սքիվն Ֆրիդ
- 1990 «Երկնի հովանու սակ», Մեծ Բրիտանիա-Իտալիա, անձ: Բեւնարդ Քերտուլլի
- 1992 «ՋեմիՖեր, 8», ԱՄՆ, անձ: Բուս Ռոքինսոն
- 1992 «Մեղերի եւ մարդկանց մասին», ԱՄՆ, անձ: Գարի Սինիզ
- 1992 «Սվերներ եւ մեուս», ԱՄՆ, անձ: Վուդի Ալեն
- 1995 «Ամոլերից այն կողմ», Ֆրանսիա-Իտալիա-Գերմանիա, անձ: Միլեյանցելո Անտոնիոնի, Վիմ Վեյտերս
- 1995 «Մեւասան», Պորտուգալիա-Ֆրանսիա, անձ: Մանուել դի Օլիվեյրա
- 1996 «Մերի Ռայլի», ԱՄՆ, անձ: Սքիվն Ֆրիդ
- 1996 «Տիկնոջ դիմանկարը», Մեծ Բրիտանիա-ԱՄՆ, անձ: Ջեյն Բեմփինո
- 1996 «Օգր», Գերմանիա-Ֆրանսիա-Մեծ Բրիտանիա, անձ: Ֆոլեր Ելյոնդոֆ
- 1998 «Երկաթե դիմակով մարդը», ԱՄՆ, անձ: Ռեդդել Ուոլես
- 1999 «Լինել Չոն ՄալկոՎիչը», ԱՄՆ, անձ: Սփայ Զոնգ
- 1999 «Գեւակած ժամանակը», Ֆրանսիա-Իտալիա-Պորտուգալիա, անձ: Ռաուլ Ռուիս
- 1999 «Կանանց սեւնյակը», Կանադա-Մեծ Բրիտանիա, անձ: Գաբրիելա Բիստանի
- 1999 «Ժաննա դ'Արկ», Ֆրանսիա, անձ: Լյուկ Բետոն
- 2000 «Վամոլիի սվերը», Մեծ Բրիտանիա-ԱՄՆ-Լյուսեմբուրգ, անձ: Իլյայաս Մերիջ
- 2001 «Եւ վերադառնում եմ տուն», Պորտուգալիա-Ֆրանսիա, անձ: Մանուել դի Օլիվեյրա
- 2003 «Ռիվիլի խաղը», Մեծ Բրիտանիա-Իտալիա, անձ: Լիլիանա Կավանի

Ալանակ կինոանձիսը Սփայ Զոնգն իր առաջին ֆիլմը ձեւարկելուց առաջ սանջվում էր կասկածներից, թե ՄալկոՎիչի նման դերասանը մեր ժամանակի խոտորագույն արտիստներից մեկը, կհամաձայնի՝ այդպիսի դեր խաղալ: «Եթե նա հրաժարվեր, դասմեջ է Ափայ Զոնգը, դի կնեւանակեր, որ սցենարը դիտի արքարկը նեւնաժող: Գերկավոր է կուրորեն հավասար արածից եւ զնալ մինչեւ վերջ», համոզված է Չոնգը, որ ասուրանակ հույս էր տալիս իրեն, թե ՄալկոՎիչը անողյան կհամաձայնի: Այդպես էլ եղավ: Սփայ Զոնգի խոսքերով, «ՄալկոՎիչը ֆիլմի մտահղացումը ոչ թե դարձրեց զգալի համարեց, այլեւ հասկացավ, որ դա իրեն կողմից նախու հնարավորություն է»: Ի տարբերություն աստղերի, նա իր փառիքն երբեւ էլ լուրջ չի վերաբերվել, թեւս դա իրավունքը վաղուց է վասակել: ՄալկոՎիչը աղյուսում է հոլիվուդյան թոնորից ու կինոաշխարհի խաչուկիներից հեռու, ֆրանսիական խուլ գյուղում, որտեղ ինչպես ինքն է ասում, աշխարհը նրան հանգիստ է թողել, եւ կարելի է իրեն «երկիր

ԱՐԺԵ ԴԻՏԵԼ

8 դեկտեմբերի, 01.20 ԴԻ

■ «Դրակուլա» ★★: Ռեժիսոր՝ Ֆրենսիս Ֆորդ
Կողմալ: Դերերում. Գարի Օլդման, Ուայնոնա Ռայդեր, Բիանո Ռիվզ, Էնթոնի Չոփինս: ԱՄՆ, 1992:

Բեւն Սքոլերի «Կոմս Դրակուլա. վամպիրը» վեղի նկարագրը էլրանցմանը շնորհվել է 3 «Օսկար»:

9 դեկտեմբերի, 01.30 Արմենիա:

■ «Միսա Դեյզիի վարորդը» ★★: Ռեժիսոր՝ Բուս Բեւեֆորդ: Դերերում. Սորգան Ֆրիման, Ջեյնիա Թեմիզ: ԱՄՆ, 1989:

Տարեց սիկնոջ եւ նրա սեւամոր վարորդի հարաբերությունների դրաման արժանացել է 4 «Օսկարի» եւ Բեռլինի փառասունի մրցանակները քեւ գլխավոր դերակասարներին:

9, 10 դեկտեմբերի, 02.35 Դայ TV

■ «Իվան Լիեղ» ★★: Ռեժիսոր՝ Սերգեյ Էյզենստեյն: Դերերում. Լիկոլայ Չերկասով, Պավել Կաղուսիկով, Սերաֆիմա Բիրման: ԽՍՀՄ, 1945:

Պասմական դրամա, մեծ անձիսորի դասական գործերից մեկը:

11 դեկտեմբերի, 22.25 ԴԻ

■ «Կաղիք ինձ» ★★: Ռեժիսոր՝ Պեդրո Ալմոդոլար: Դերերում. Անտոնիո Բանդերաս, Վիկտորյա Աբրիլ, Լուիս Լեոն, Ֆրանսիսկո Ռաբալ: Իսպանիա, 1990:

Դոգերուժարանից ազատ արձակված Ռիկին առեւանգում է իր անուրջների կնոջը՝ դոնոնասոջ Մարիանային՝ ջանալով նրան սեր ներել:

13 դեկտեմբերի, 21.00 ԻԵԻ

■ «Երկուսը աս է» ★: Ռեժիսոր՝ Ֆրենսիս Տրուեթ: Դերերում. Անտոնիո Բանդերաս, Մեյլենի Գրիֆիթ, Դարիլ Գանա: ԱՄՆ, 1995:

Երկու փայրերին սիրահեոջ Արք Դոնը ստիված է «Երկակել»՝ ներկայանալով իրեն երկվորյակ եղբայրներ:

Էջը դասարասեց
ՉԱՒԵՆ, ԲՈՅԱԶՅԱՆԸ

Երկրաբարժի 15-րդ սարելիցին

Աշխարհում սարելան սեղի են ունենում հարյուրավոր բնական և սեխնածին բնույթի աղետներ, որոնց մասնաժողովը գտնվում է վերաբերվում են հարյուր հազարավոր մարդիկ: Միլիոնավոր մարդիկ գտնվում են սրբաշային վիճակում, ստանում նյութական և հոգեբանական վնաս: Պետությունները կրում են սոցիալական ցնցումներ և ֆինանսասնտեսական միլիարդավոր կորուստներ, որոնք ֆայնալի են հասկալիս զարգացող երկրների համար:

Սեյսմիկ աղետները այլ աղետների բարձր գրավում են հասնում սեղ: Համաձայն ՄԱԿ-ի սվյալների, այս աղետները մոտավորապես կազմում են բնական աղետների 51%:

Ընդ որում, ողբերգության չափերը և ֆանակը ուղղակիորեն կապված են

դեռ եւ այսօր, 1988 թ. Սոմիսակի երկրաբարժից հետո: Երկրաբարժի կրկնելիության օրենքի համաձայն, Հայաստանի նույն սարածինում 62 սարի անց սեղի ունեցած Սոմիսակի ուժեղ երկրաբարժից խլեց 25000 մարդկային կյանք, լայնածավալ ավերածություն մասնաժողովը բնակավայրերին ամբողջ Հյուսիսային Հայաստանով մեկ: Իրոք որ դաժան դաշտով. զոհեր է ածարտ ֆասալիզմի համար:

Այսօր, ԱՄՆ-ում անցկացվող սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման հետեղական ֆաղաֆակաբարժիցը հանգեցրեց այն բանին, որ երկիրը ՄԱՆ-Ֆրանցիսկոյի երկրաբարժի (1906 թ.) լայնածավալ կորուստներից հասավ Լոմա-Պրիետայի երկրաբարժի (1989) չնչին կորուստներին: Միեւնույն ժամանակ, Հայաստանում, սեյսմիկ աղետներ

են եւ նորմալ ակտեր, որոնք արագույն են մեծական ֆաղաֆակաբարժիցը, ամբողջում են Սեյսմիկ դասադասության ծառայության իրավունքներ ու մարտակառուցությունները, երկարատեղ մեծական ծրագիրը իրագործելու համար ստեղծում են իրավական դաս:

Հնարավոր է արդյոք այդ ամենը ստեղծել Հայաստանում:

Այո, հնարավոր է: 1991 թ Հայաստանում մշակվել էր սեյսմիկ դասադասության ոլորտի մեծական ֆաղաֆակաբարժիցը և դրա իրականացման համար Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը առընթեր ստեղծվել էր Սեյսմիկ դասադասության ազգային ծառայություն (ՀՀ ՄՊԱԾ): 1999 թ ՄԱԿ-ը ծանալեց ՀՀ ՄՊԱԾ-ը լավագույնը երկրորդայում և աղետների կան

կանը և մեծության հսկայական սենսական կորուստներ:

ԱՄՆ-ում հաշվարկված էր, որ երկիր սեյսմիկ դասադասության համակարգի համար ամեն մի չնեղած դուարի դիմաց, աղետից հետո, չհաշված անվերադարձ զոհերը, անհրաժեշտ է ներդնել չաա անգամ ավելի: Փորձագետների հաշվարկներով սենսական դժվարություններ արող երկրներում, ինչդեռ նաեւ Հայաստանում, ամեն մի չնեղած դուարի դիմաց աղետից հետո թեթև կլինի ներդնել 100 դոլար:

Մյուս փասեց կայանում է նրանում, որ սեյսմիկ դասադասությունը դոնորների ներդրումների համար գրավիչ ուլոս է: Զանի որ ՀՀ ՄՊԱԾ-ը խորը ինտեգրվել էր բոլոր խոնոր միջազգային կառույցներում, ծառայության ամբողջ սարավորումները գնել էին արասատ

փասեց թեթև է դրվի Հայաստանի մեծական ֆաղաֆակաբարժիցը հիմնում որդեա մեծության կայուն զարգացման կարեւորագույն դասան: Երկրորդ ուժեղ երկրաբարժիցը միեւնույն են ու կլինեն համաձայն երկրաբարժի կրկնելիության օրենքի: Իսկ սա նաեւակում է, որ որքան ավելի շաա ժամանակ է անցնում նախորդ երկրաբարժիցը, այնքան ավելի են մոտենում մյուս ուժեղ երկրաբարժիցը: Երրորդ ուժեղ երկրաբարժիցը սեւում է ընդամենը մի ֆանի սասնյակ վայրկյան: Սա նաեւակում է, որ մեծությունը այդ ընթացում չի կարող ձեռնարկել որեւէ լայնածավալ գործողություն, և այդ դասեւակում, նա գործողությունները մինչ երկրաբարժիցը թեթև է կրեն երկարատե կանխարգելիչ բնույթ: Հեեց այս դասեւակում ոչ մի ընդհանրություն

Սոմիսակի երկրաբարժի և սեյսմիկ դասադասության հիմնախնդիրները Հայաստանում

դեռության սենսական զարգացվածության աաիծանից և այն մեծական ֆաղաֆակաբարժիցը, որն իրագործվում է այս կամ այն երկրում աղետները կանխարգելելու ոլորտում:

Ի սարբերություն այլ երկրների, Հայաստանը ամբողջովին սեղակայված է բարձր սեյսմիկ վնասգի գոտում, և, հետեւաբար, ամեն մի սեւունդ ավերիչ երկրաբարժի ակաւասեւ է: Հայաստանի սարածինում սարբեր սեւակի աղետների վերլուծությունը բացահայեւ է, որ նրանց 94%-ը կազմում են ուժեղ երկրաբարժիցը: Բավական է օրել, որ Հայաստանի բոլոր դասեւական մայրաֆաղաֆակները ավերվել են երկրաբարժիցը հետեւանով, այդ թվում նաեւ երեւանը, որը վերածվել էր ավերակների 1679 թ-ի Գառնիի երկրաբարժի ժամանակ:

Հայաստանի նախորդ ողբերգությունների ծավալը դասեւակաբարժիցը համար, բավական է հիեւել, որ 893 թ. Գլինի երկրաբարժի ժամանակ զոհվել էին մոտավորապես 120 հազար մարդ (այսինքն, ներկայիս Հայաստանի ամբողջ բնակչության 4%): ժամանակակից սեւունդը աղբրել է 1988 թ. Սոմիսակի ողբերգությունը, որը, համաձայն նախորդային աղետների վնասգի նվազեցման կենտրոնի սվյալների, 20-րդ դարի ամենամեծ աղետն էր ընդհանուր բնակիչների թվի սոկոսային հարաբերությամբ:

1994 թ. մեեքն տղազրել էին Հայաստանում առաջին աշխատանքը՝ նվիրված սեյսմիկ վնասգի: Այնեղ աւված էր, որ համաձայն երկրաբարժիցը կրկնելիության օրենքի, եթե կրկնվի 1679 թ-ի Գառնիի երկրաբարժիցը, աղա երեւանում զոհերի ֆանակը կարող է հասնել 300 հազար մարդու: Հաւելի առնելով, որ երեւանում աղաում է հանրապետության բնակչության մոտավորապես 50%, և որդեա մայրաֆաղաֆ, այստեղ կենտրոնացված են մեծական կառավարման բոլոր մարմինները, դժվար չէ դասեւակաբարժիցը կարող է դառնալ ազգային ողբերգություն:

Հաւելի առնելով, աշխարհի և մեր ազգային վիճակագրությունը՝ ուժեղ երկրաբարժիցը կորուստների վերաբերյալ, մարդկանց մոտ հաճախ առաջանում է բնական հարց՝ իսկ հնարավոր է արդյոք ընդհանրապես դասադասվել երկրաբարժիցից:

Միջազգային փորձի վրա հիմնված մեր դասադասանը միանեւակ է՝ այո, հնարավոր է:

1906 թ-ի ՄԱՆ-Ֆրանցիսկոյի ուժեղ երկրաբարժիցը հետո, որը համարյա ամբողջովին ավերել էր այդ ֆաղաֆ, ԱՄՆ-ի կառավարությունը սկսեց իրագործել հաջորդ սեյսմիկ աղետի վնասգի նվազեցման լայնածավալ ծրագիր: Որդեա հետեւանով, 82 սարի անց, 1989 թ-ին Լոմա-Պրիետայի երկրաբարժիցը հետեւանով, որը սեղի էր ունեցել նույն սարածինում և ուժով գերազանցում էր 1988 թ-ի Սոմիսակի երկրաբարժիցը, զոհվեցին 62 մարդ:

1926 թ. Հայաստանում սեղի էր ունեցել Լեւինականի հայանի երկրաբարժիցը: Մահացել էին մոտ 1000 մարդ, ֆաղաֆի շաա շեներ և կառույցներ ավերվել էին: Այս ողբերգությունից հետո, ինչդեռ նաեւ մինչ այդ, Հայաստանի կառավարությունը ոչինչ չձեռնարկեց: Բաղբերից թեթև այն մասին, որ Հայաստանում այլեւս երկրաբարժիցը չեն լինի այն ժամանակ հնչում էր նույնքան անդասադասանաա, ինչ-

րի վնասգը դակասեցնելու ուղղությունը որեւէ ֆաղաֆակաբարժիցը և գործունեության բացակայության դեռումը, 1926 թ. Լեւինականի երկրաբարժիցը հետո, 1988 թ. Սոմիսակի երկրաբարժիցը զոհերի և ավերածությունների ֆանակը մի ֆանի սասնյակ անգամ ավելացավ:

Այս օրինակը ցայսում կերպով արագույն է ուժեղ երկրաբարժիցը կորուստների սարբերությունը երկու երկրների միջեւ: Սեյսմիկ մշակված է եւ գործում է սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման մեծական ֆաղաֆակաբարժիցը՝ ԱՄՆ, իսկ մյուսում մարդկանց անվնասգությունը աղաիւծելու համար ոչինչ չէր ձեռնարկված Հայաստան:

Ի՞նչ է թեթև մեծության արդյունավեւ սեյսմիկ դասադասության համար:

Յուրաքանչյուր մեծության համար սեյսմիկ դասադասության ռազմավարությունը ներառում է սեյսմիկ վնասգի և ռիսկի գնահատում, գոյություն ունեցող շեների և կառույցների սեյսմակայունության բարձրացման միջոցով բնակավայրերի խոցելիության նվազեցում, սեյսմիկ վնասգին համադասադասան սեյսմակայուն շենարարության նորմերի մշակում և իրագործում, սեյսմակայուն շենարարության և շեների ու կառույցների ծիեւ աազորման վերահսկում, ուսուցման և վարժանների միջոցով բնակչության իրազեկության բարձրացում, վաղ ահազանգում և արագ արձագանգում, շուժած բնակչության և սարածաբանների օգնություն, վերականգնում և ռեաբիլիտացիա, աղաիւծվադում:

Ի՞նչն է կարեւոր սեյսմիկ դասադասության համար՝ հուսելի սենրը:

Սեյսմիկ դասադասության հարցում չկան երկրորդային խնդիրներ, ֆանի որ այն հավասար առաջնայություն ունեցող սարբերից կազմված էրա է, որի արդյունավեւությունը դասադասավորված է ամենաթույլ օղակով: Հուսալի սենրը սեյսմիկ դասադասության մեծական համակարգի սառաբելոդի միայն գազաթն են: Սա այն հետեւանն է, դեռի որը թեթև է սանեւ սեյսմիկ դասադասության համակարգը ստեղծելու համար անհրաժեշտ չորս դասանները. երկարատե ծիեւ մեծական ֆաղաֆակաբարժիցը՝ ուղղված սեյսմիկ ռիսկի նվազեցմանը, որդեա երկրի ազգային անվնասգության կարեւորագույն խնդիր. մեծկառավարման մարմին, ինչդեռից է Սեյսմիկ դասադասության ծառայությունը, որը մշակում և իրականացնում է մեծական ֆաղաֆակաբարժիցը. սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման երկարատե բազմակողմանի մեծական ծրագիր. օրենք

մանյան համագործակիցները: 2002 թ. սեյսմիկ դասադասության մասին ՀՀ Օրենքն ընդունելուց հետո, սեյսմիկ ռիսկի նվազեցման Հայաստանի մեծական ծրագրերի ներդրումները թեթև է որ զգալիորեն ավելանալին, բայց, ավաղ, դա սեղի չունեցավ:

2002 թ-ին Սեյսմիկ դասադասության ազգային ծառայությունը, որդեա մեծական կառավարման մարմին լուծարվեց: Սկսեցին փակվել ստորաբաժանումներ, այդ թվում նաեւ այն-դիսի, որոնք փառք բերեցին Հայաստանին. օրել, ՀՀ ՄՊԱԾ-ի արագ արձագանգման ուժեղ, որոնք իրենց գործունեությունը ծավալեցին 1999 թ. Հնդկաստանի Հուլաբաթի և 2002թ. Թիբիլիսիի երկրաբարժիցը ժամանակ: Արդյունում, դադարեցվեց և դարադադա օղում մնաց մեծական ծրագրերի իրականացումը: Թղթի վրա մնաց նաեւ սեյսմիկ դասադասության մասին ՀՀ Օրենքը, որից հետո ՀՀ ՄՊԱԾ-ում նախատեւված էր շասնյակ նորմաշիվ փասաթղթեր հասաաեւ: Սկսեցին խլվել կաղերը միջազգային սեյսմոլոգիական կենտրոնների և կազմակերպությունների հետ, որոնք սարակուսանի մեջ էին Հայաստանում կասարվածի վերաբերյալ:

Ո՞րն է ելից ստեղծված իրավիճակից:

Մեր կարծիքով ելից բնակչության իրազեկության բարձրացումն է չորս հիմնական ուղղություններով: Առաջինը՝ Հայաստանը զսնվում է բարձր սեյսմիկ վնասգի և ռիսկի գոտում: Այս

վա արակարգ իրավիճակների խնդիրների և նդասակների ու սեյսմիկ դասադասության համակարգի ստեղծման երկարատե մասնագիտական գործընթացի միջեւ: Չորրորդ հասարակությունը թեթև է իմանա, որ սեյսմիկ դասադասության արդյունավեւ համակարգը հնարավոր է նույնիսկ սահմանափակ նյութական ռեսուրսների դեռումը: 1991-2002թթ միջեւ ընկած ժամանակաբաժանում Հայաստանը աղաացուցեց այդ: Սեյսմիկ դասադասության եզակի համակարգի ստեղծման մեր փորձը այսօր օգազորում են այնդիսի երկրներ, ինչդիսից են ճարդիան և Չինաստանը, իսկ ՄԱԿ-ը սեյսմիկ դասադասության հայկական համակարգը և ՀՀ ՄՊԱԾ-ը ծանալեց որդեա 21-րդ դարի մողել՝ մասնավորապես զարգացող երկրների համար:

Բնակչության իրազեկության բարձրացման հիմնական հասցեաերերը թեթև է լինեն երկրի ղեկավարները և մեծական կառավարման սարբեր աաիծաների մարմինները, բնակչության լայն գանգվածները, երիասաղղ սեւունդը:

Մեեքն միասին թեթև է անեն ամեն ինչ, որդեազի հաջորդ ուժեղ երկրաբարժիցը ժամանակ չկրկնվի Սոմիսակի ողբերգությունը:

Հայաստանի սեյսմոլոգիայի և երկրի Ֆիզիկայի ընկերակցության նախագահ՝ ԹԻՐԱՓԵՏՈՒ ՄԵՐԱԳԵՅ ԲԱՆԱՍՏԱՆՅԱՆ

Սոցիոլոգիական հետազոտության վերլուծություն

Հայկական սեյսմոլոգիայի և երկրի ֆիզիկայի ընկերակցությունը (ՀՄԵՃԸ) Սոմիսակի երկրաբարժի 15-րդ սարելիցի կաղակցությունը բնակչության լայն խավերի քննում (450 մարդ) մշակուրականներ, լրագրողներ, ուսանողներ, դասաիական ֆաղաֆաղիցը՝ իրականացրել է սոցիոլոգիական հետազոտություն:

Հետազոտության նդասակն է դարգել բնակչության սարբեր շեների երկրաբարժի նկասմամբ իրազեկության աաիծանը և բացահայեւլ նրանց վերաբերմունքը Հայաստանում սեյսմիկ դասադասության համակարգի նկասմամբ:

Հարցվողներից բոլորը սեղյակ էին, որ աղում են սեյսմոլոգիական գոտում:

1988թ. ավերիչ երկրաբարժի մասին շաա լավ հիեւում էին հարցվողներից 80 սոկոսը (21-77 սարելակներ)...

Երկրաբարժի ժամանակ բազմահազար զոհերի հիմնական դասաա են եղել (27 սոկոսը) շեների և կառույցների անորակ կառուցումը, 20 սոկոսը՝ բնակչության սեյսմիկ վնասգի մասին անիրազեկությունը: Հարցվողներից 46 սոկոսը բոլոր դասաառները էլ կարեւոր են համարում: Փաստորեն նրանք կարեւորում են համակարգի յուրաքանչյուր օղակը: Վերջիններս հիմնականում մշակուրականներ և լրագրողներ են, այսինքն բնակչության երկրաբարժի մասին առավել իրազեկված խավը: Իսկ հարցվողների մի մասը՝ 7 սոկոսը նեւ է այլ դասաառներ՝ առաջին օգնության ֆայլերի անսեղյակությունը, փրկարար կառույցների բացակայությունը և այլն:

Իսկ թե ի՞նչ է արվել Հայաստանում Սոմիսակի երկրաբարժիցը հետո հարցին ճուշող մեծամասնությունը՝ 75 սոկոսը սեղյակ է, 20 սոկոսը՝ մասամբ և միայն 5 սոկոսը է, որ անսեղյակ են: Այս փասեց խոսում է այն մասին, որ 1988թ-ից հետո Հայաստանում բավականին լուրջ և կարեւոր աշխատանքներ են ծավալվել սեյսմիկ դասադասության ոլորտում:

Հարցվողների 65 սոկոսը կարեւորում է Սեյսմիկ դասադասության ազգային ծառայության (ՄՊԱԾ) ստեղծումը: Սա նույնդեա խոսում է այն մասին, որ ծառայությունը բավականին լուրջ նվաճումների է հասել՝ ընդունվել է մեծական երկարածակեւ ծրագրեր, սեյսմիկ դասադասության մասին օրենք, որոնց իրագործումը կախված է հենց այս կառույցի արդյունավեւ գործունեությունից: 10 սոկոսը կարեւորում է մեծական ֆաղաֆակաբարժիցը մշակումն ու իրագործումը:

Հարցվողներից 25 սոկոսը կարեւորում է բարձրացված բոլոր հարցերը:

Հայաստանում սեյսմիկ դասադասության համակարգի զարգացման նկասմամբ վերաբերմունքը հարցին հարցվողների 3 սոկոսը նեւ է արագ զարգացման սարբերակը, իսկ 64 սոկոսը՝ դանդաղ, 19 սոկոսը՝ չի զարգանում և միայն 14 սոկոսը նեւ է իրենց սարբերակները (միջին սեւունդը, հետընթաց, անկում է աղում և այլն) և այս վերջին 14 սոկոսի կեւը՝ համակարգի զարգացումը կաղում է ՄՊԱԾ-ի ստեղծողի հետ և կարծիք է հայեւում. «ծառայության ստեղծողի համակարգից հեռանալուց հետո դարաբել է այն գործել»:

Հարցվողների մեծ մասը՝ 48 սոկոս, Հայաստանում սեյսմիկ դասադասության համակարգի հետագա զարգացումը սեւում են ՄՊԱԾ-ի ուժեղացման և արդիականացման մեջ:

Հարցաթերթի վերջում հարցվողները հայեւել են իրենց անձնական կարծիքը՝ «սեյսմիկ դասադասության կուտ համակարգի ստեղծում, դաիդանում և նրա հետագա զարգացում»:

Այս հարցումներից դարգ է, որ հասարակության լայն խավերին խիստ մաիոգում է Հայաստանի սեյսմիկ դասադասության հիմնախնդիրը, ֆանի որ 1988թ-ի Սոմիսակի աղետալի երկրաբարժիցը դասաառած հետեւանները դեռ միսում են, և թեթև է լուրջ ֆայլեր ձեռնարկվեւն հենց այսօր, ֆանգի վաղը կարող է ուո լինել:

